

Wyrok z dnia 6 listopada 2001 r.

I PKN 676/00

Wykonywania prawa w stosunkach pracy podlega ocenie sądu pracy w aspekcie zasad współżycia społecznego, co nie narusza art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Katarzyna Gonera.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 6 listopada 2001 r. sprawy z powództwa Grzegorza B. przeciwko Zakładowi Budynków Miejskich Sp. z o.o. w B. o uznanie wypowiedzenia za bezskuteczne, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 25 maja 2000 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 19 listopada 1999 r. Sąd Rejonowy w Bytomiu przywrócił powoda Grzegorza B. do pracy w pozwanym Zakładzie Budynków Miejskich w B. na dotychczasowych warunkach pracy i płacy.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód był zatrudniony u pozwanego od 1992 r. na stanowisku samodzielnego specjalisty ds. programowania. Z dniem 1 lipca 1999 r. rozwiązano z nim umowę o pracę za trzymiesięcznym wypowiedzeniem, w związku ze zmianami organizacyjnymi polegającymi na likwidacji stanowiska pracy, które zajmował.

Przyczyną zwolnienia powoda była tylko likwidacja stanowiska pracy. Prace związane z programowaniem wykonują obecnie inne firmy. Jedna osoba jest zatrudniona na podstawie umowy zlecenia jako informatyk ds. sieci komputerowych. W 1999 r., od stycznia zatrudnienie u pozwanego zmalało z różnych przyczyn o 40 osób na ogólną liczbę zatrudnionych 579 osób. Powód ma wyższe wykształcenie

(mgr matematyki), ukończył cztery kursy komputerowe, a nabyte w trakcie siedmioletniej pracy u pozwanego doświadczenie jest wystarczające do dalszej pracy w ZBM na innym stanowisku, zajmowanym dotychczas przez pracowników o średnim wykształceniu.

Powód ma dobrą opinię jako pracownik nie stwarzający żadnych problemów. Sąd uznał również, iż należy brać pod uwagę sytuację rodzinną powoda. Zwolnienie go z pracy pozostawia jego czteroosobową rodzinę bez środków do życia. Żona powoda z zawodu jest nauczycielem i jej pozycja w szkole jest bardzo niepewna w związku z reformą oświaty. Powód ma dwoje dzieci w wieku szkolnym, sam zaś w wieku 39 lat ma małe szanse na zdobycie pracy. Dotychczasowe wysiłki poczynione w kierunku zdobycia pracy zakończyły się niepowodzeniem. Mając powyższe na uwadze Sąd stwierdził, że roszczenie powoda o przywrócenie do pracy jest uzasadnione.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany.

Sąd Okręgowy uznał, iż apelacja nie zasługuje na uwzględnienie. Podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, iż w przypadku konieczności zmniejszenia zatrudnienia u pracodawcy, nie ma on obowiązku zaproponowania pracownikowi innego stanowiska pracy (poza pracownikami szczególnie chronionymi), niemniej z tej zasady nie można też wyprowadzić wniosku, iż w przypadku istnienia przesłanek wymienionych w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r., wypowiedzenie umowy o pracę jest zawsze uzasadnione i nie może być zakwestionowane. Taka decyzja pracodawcy podlega ocenie z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (art. 8 KP). Fakt, że indywidualna decyzja pracodawcy podjęta jest w trybie i na podstawie ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. nie wyklucza badania, czy decyzja pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę konkretnemu pracownikowi nie stanowi nadużycia prawa. W myśl bowiem art. 8 KP nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego. Takie działanie nie jest uważane za wykonanie prawa i nie korzysta z ochrony.

Sąd Okręgowy powołał się na to, że Sąd Najwyższy w swoich orzeczeniach stanął na stanowisku, iż indywidualne wypowiedzenie umowy o pracę na podstawie ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. podlega ocenie sądu pracy w zakresie zasadności wypowiedzenia (art. 45 § 1 KP) oraz ewentualnego nadużycia prawa (art. 8 KP) - wskazał na wyrok z dnia 16 maja 1997 r., I PKN 161/97 (OSNAPiUS 1998 r. nr 8,

poz. 237). W orzecnictwie Sądu Najwyższego zwrócono uwagę, iż sformułowana w art. 8 KP klauzula zasad współżycia społecznego wyznacza granice, w ramach których dopuszczalne jest korzystanie z praw podmiotowych w stosunkach pracy. Jakkolwiek więc określone podmiotowi formalnie przysługuje jakieś prawo w stosunkach pracy, to jednak w konkretnej sytuacji faktycznej może się okazać, że nie istnieje ono w sensie materialnym, bowiem w danym wypadku jego realizacja oznaczałaby naruszenie zasad współżycia społecznego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 1997 r., I PKN 273/97 OSNAPIUS z 1998 r. nr 13, poz. 394). Zasadność wypowiedzenia powinna być rozważana nie tylko z uwzględnieniem potrzeb pracodawcy (art. 45 KP), ale również z poszanowaniem interesów pracownika sumiennie i starannie wykonującego obowiązki pracownicze, za którego ochroną przemawiają w konkretnych okolicznościach sprawy zasady współżycia społecznego, kwalifikujące wypowiedzenie definitywne jako nadużycie prawa przez pracodawcę (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1998 r., I PKN 398/98, OSNAPIUS 1999 r. nr 23, poz. 751.)

Sąd Okręgowy przyjął, iż w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy miał podstawy do uznania wypowiedzenia umowy o pracę za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Sąd wskazał na wiek powoda, jego długoletni staż pracy i stosunki rodzinne jako na okoliczności dające podstawy do uwzględnienia powództwa w oparciu o przepis art. 8 KP. Pozwany rozwiązał stosunek pracy z nienagannym i dyspozycyjnym pracownikiem, legitymującym się wyższym wykształceniem i licznymi kursami kwalifikacyjnymi.

Kasację od wyroków: Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 30 listopada 1999 r. oraz Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 25 maja 2000 r. złożył pozwany, zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 45 § 1 KP poprzez nieuwzględnienie okoliczności podniesionych przez pozwanego w jego apelacji z dnia 28 lutego 2000 r.: nie uwzględniono słusznych interesów zakładu pracy i jednostronne uwzględniono potrzeby powoda. Wskazując na powyższy zarzut, wniósł o uchylenie w całości zaskarżonych wyroków: Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 13 listopada 1999 r. oraz Sądu Okręgowego z dnia 25 maja 2000 r.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kasacja jest środkiem zaskarżenia orzeczeń sądów drugiej instancji. Od wyroku sądu pierwszej instancji służy apelacja; ta droga zaskarżenia została już przez pozwanego wykorzystana. Sformułowanie określające zakres zaskarżenia należy uznać zatem za lapsus i przyjąć, że kasacja została wniesiona od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 25 maja 2000 r. Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach kasacji (art. 393¹¹ KPC), biorąc z urzędu pod rozwagę jedynie nieważność postępowania (której nie stwierdził w rozpoznawanej sprawie). Granice kasacji wyznaczają jej podstawy, którymi są zarzuty naruszenia wskazanych w niej przepisów prawa. Jediną podstawą kasacji pozwanego był zarzut naruszenia art. 45 KP. Zarzut ten jest oczywiście nieuzasadniony. Sąd nie stwierdził niezasadności wypowiedzenia dokonanego powodowi, wskutek niedostatecznego rozważenia interesów obu stron stosunku pracy. Uwzględnienie powództwa nastąpiło wobec stwierdzenia nadużycia prawa przez pracodawcę, polegającego na wypowiedzeniu umowy o pracę dobrze wykształconemu, ambitnemu pracownikowi nienagannie wykonującemu swoje obowiązki, którego sytuacja osobista i rodzinna jest szczególnie trudna. Sąd odwołał się do klauzuli zasad współżycia społecznego z art. 8 KP. Prawidłowość rozumienia tej klauzuli, a także subsumcji ustalonego stanu faktycznego, nie mogła być przedmiotem kontroli w postępowaniu kasacyjnym, ponieważ kasacja nie zawiera zarzutu naruszenia art. 8 KP. Przepis ten wymieniony został wprawdzie w jej uzasadnieniu, ale w relacji z uzasadnieniem zaskarżonego wyroku, a bez sformułowania zarzutu niewłaściwej interpretacji lub zastosowania tego przepisu ze wskazaniem na czym zarzucany błąd miałby polegać. W uzasadnieniu kasacji pojawił się też zarzut naruszenia art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP. Nie jest to zarzut zasadny. Przepisy te stanowią o zasadzie równości wobec prawa i zakazie dyskryminacji. Nie podaje się w kasacji, czego dotyczyłoby naruszenie tych zasad. Zaskarżone orzeczenie nie ingeruje w tę konstytucyjnie zagwarantowaną wolność. Wykonywanie prawa w stosunkach pracy podlega ocenie sądów w aspekcie zasad współżycia społecznego. Sprawowanie tej kontroli (co jest oczywiste) nie narusza postanowień art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Kasacja jako pozbawiona usprawiedliwionych podstaw podlegała oddaleniu (art. 393¹² KPC).

=====